

He Kōrero Whānui	2
He Whakamārama	2
Te Waihanga Tukutuku	2
Te Hangarau	3
Te Iho o Hangarau	3
Ngā ariā o te Hangarau	4
Te whaitake o te Hangarau - nō roto mai i <i>Te Marautanga o Aotearoa</i>	4
Te hanga o tēnei wāhanga ako - nō roto mai i <i>Te Marautanga o Aotearoa</i>	4
Te ākongā hei 'kaihangarau'	4
Ngā Whakaaro Whānui me ngā Akoranga Tāpua	4
Ngā Whakaaro Whānui	5
<i>Whakaaro Whānui 1: Nō te ao Māori te Hangarau</i>	5
<i>Whakaaro Whānui 2: Mā te Hangarau e ea ai te hiahia</i>	5
<i>Whakaaro Whānui 3: Mātua te whanaungatanga i te Hangarau</i>	5
<i>Whakaaro Whānui 4: Me toitū te taiao i te Hangarau</i>	5
Te Tukutuku Ako mō Hangarau, Taumata 6 - 8	6
Te Tukutuku Aromatawai mō Hangarau, Taumata 6	9
Te Wetewete i ngā Paerewa	10

He Kōrero Whānui

He Whakamārama

Ko te whāinga o te tukutuku ako he tautohu i ngā akoranga tāpua i roto i te wāhanga ako, ā, ka tuituia ēnā akoranga tāpua ki raro i ngā whakaaro whānui mō taua wāhanga ako. He rauemi hou te tukutuku ako hei whakamahinga mā te kaiako ki te waihanga i tētahi hōtaka ako e whai wāhi mai ai ngā akoranga matua katoa o taua wāhanga ako.

Ehara i te mea e herea ana te tukutuku ako ki tētahi whakaraupapatanga ako kotahi. Ka tīmata pea te raupapatanga ako i tētahi horopaki ako e hāngai ana ki te taiao o te kura, i tētahi āhuatanga rānei e ngākaunui ana ngā tauira. Ka hāngai pū pea tēnei kaupapa ako ki tētahi whakaaro whānui, heoi kei reira hoki ōna kōtuituinga ki ētahi atu whakaaro whānui. Kua waihangatia mai ngā tukutuku kia wātea ai te kaiwhakaako ki te whakarite hōtaka ako tāwariwari, mārama anō hoki.

Ka oti ngā puka ārahi i te whakaako me te aromatawai te waihanga, ka whakatauiratia ki ētahi horopaki e kitea ai te hāngai ki ngā whakaaro whānui. Heoi anō, ehara i te mea e herea ana, e toka ana rānei ēnā tauira. Ko ngā horopaki ka whakatauiratia, ka taea hoki pea i ētahi atu whakaaro whānui.

Mā te tukutuku aromatawai hei tautohu ngā akoranga e tōtika ana mō te whiwhi tohu, ā, ka whakatau iho hoki i ngā paerewa hei whakatutuki i tēnā tohu, te momo aromatawai me te taumaha o ngā whiwhinga. Kia mahara anō hoki, ehara i te mea he whakamātautau ā-pepa anake te aromatawai ā-waho; arā anō ngā kōwhiringa hei whakatutuki i te aromatawai ā-waho. Ā, pērā anō i te tukutuku ako, ehara i te mea e herea ana, e toka ana rānei ngā whakaraupapatanga aromatawai, engari kua whakaritea kia ngāwari te whakahāngai ki ngā marautanga ā-kura.

Te Waihanga Tukutuku

I waihangatia mai ngā tukutuku e ētahi ohu mātanga e mātau ana ki tēnā wāhanga ako, ki tēnā wāhanga ako. Nā rātou nei ngā whakaaro whānui mō ia wāhanga ako i waihanga. Ko ngā akoranga tāpua ngā akoranga kāore nei e tika ana kia mahue, kia whakarēerea noatia. He rerekē i ia wāhanga ako, nā te rerekē o ngā tikanga me ngā ritenga i ahu mai ai ēnā mātauranga. Heoi anō, he āhuatanga ako kei tēnā, kei tēnā i pūtakea mai i ēnei momo mōhiotanga e toru e whai ake nei:

- te maumahara me te tātai meka;
- te mātau ki ngā whakaaro me te whakahāngai ki ngā horopaki huhua;
- ngā tukanga waihanga, whakamātautau hoki i ētahi mātauranga hou i roto i te kaupapa ako, tae atu ki ngā pūkenga me ngā mōhiotanga tukanga.

I hangā mai ngā tukutuku kia māmā ai tā te kaiwhakaako whakarite hōtaka ako e whai wāhi mai ai ngā tauira huhua rerekē me ō rātou tāera ako.

Te Hangarau

Te Iho o Hangarau

Tatū mai rā ki tēnei whare auaha, ki tēnei whare hanganga, ki tēnei whare whakaharatau, ki tēnei whare kōrero, ki tēnei whare matarau. Kuhu mai rā ki te whare e kitea ai, e rangona ai, e mārama ai, e rangatira hoki ai ngā mātauranga o onamata, o inamata, o anamata o te Hangarau.

Mai i te whakaharatau hangarau a ō tātou tīpuna tae noa ki ngā tukanga hangarau o te ao hurihuri, i whakatakotohia e ō tātou tīpuna he huarahi hei whāinga mā tātou.

Ehara te tangata Māori i te tauhou ki te iho o tēnei mea te hangarau, nō mua kē atu i a tātou tōna whakapapa. Nō te wā i a Ranginui rāua ko Papatūānuku, i a Māui-tikitiki-a-Taranga, i a Tāwhaki, tae rawa atu ki te wā o ō tātou tīpuna, heke iho, heke iho ki a tātou e noho nei. Kua tukuna iho ngā kōrero, ngā mātauranga, ngā rawa me ngā whakakitenga hangahangarau e ō tātou tīpuna ki a tātou e kawē tonu nei i tō rātou auaha me tō rātou matatau ki te āpōpō.

Tēnei te Hangarau te tō nei i a tātou ki te ao tūroa e!

Ngā ariā o te Hangarau

Te whaitake o te Hangarau - nō roto mai i *Te Marautanga o Aotearoa*

Me whaitake ngā kaupapa hangarau kia kore ai e whāia mō te kore noa iho. Mā te hangarau ka tū rangatira te ākonga hei kaihangarau. Hei whakahiato i ngā mōhiotanga hangarau, ka tīmata i te ao Māori me tōna hāngai ki te ao hurihuri. Me aro anō ki ngā uara, ngā pūkenga, me ngā mōhiotanga hangarau o te ao e taunga ana te ākonga.

Te hanga o tēnei wāhanga ako - nō roto mai i *Te Marautanga o Aotearoa*

E rua ngā whenu, ko Ngā Āhuetanga Matua o te Hangarau me Te Whakaharatau Hangarau. Kātahi ka taka mai ki ngā aho hangarau e rima. Ko te Hangarau Kai, ko te Hangarau Koiora, ko Ngā Hanga me ngā Pūhanga Manawa, ko Te Hangarau Matihiko, ko Te Tāhiko me te Hangarau Whakatina.

Te ākonga hei 'kaihangarau'

Ka kitea i ā tātou kōrero tuku iho ngā āhuetanga o te hangarau me ngā pūkenga hangarau o ō tātou tīpuna. Tūturu, he kaihangarau tātou te iwi Māori, ā, ka kitea tēnei tū o tātou mai i a Tāne me tana pokepoke i a Hineahuone ki ngā one i Kurawaka tae atu ki te hunga e whakaako ana i te reo Māori mā ngā pae-ako tuihono, mā ngā pāhorangi anō hoki. Kia rangahaua ngā kōrero tuku iho i runga i te tirohanga hangarau, ka tino kitea tēnei āhuetanga, ka tino mārama hoki tēnei whakaaro.

Ngā Whakaaro Whānui me ngā Akoranga Tāpua

He mea tango ēnei rerenga i te wāhanga ako Hangarau o *Te Marautanga o Aotearoa*:

I te Taumata 6 o te marautanga, ka tautohu, ka tūhura te kaihangarau i tōna taiao whāiti, mā te ako i ngā mātauranga Māori, te wānanga me te hanga tukanga hangarau.

I te Taumata 7 o te marautanga, ka tautohu, ka tātari, ka parahau, ka matapaki te kaihangarau i tōna taiao whāroa, mā te whakawhanake i ngā mātauranga Māori, te tautohu i te hunga whaipānga me te urupare ki ngā pānga o te wā.

I te Taumata 8 o te marautanga, ka āta arohaehae te kaihangarau i tōna taiao whānui, mā te whakawhanake i ōna mōhiotanga hangarau, kia whai ia i ngā māramatanga hou e tika ana mō te hunga whaipānga.

Mā ngā whakaaro whānui te matū o te wāhanga ako Hangarau e kapo, e kōpaki. Mā ngā akoranga tāpua e tohu me pēhea tā te ākonga aruaru i ngā whakaaro whānui i ia taumata o te marautanga.

Ngā Whakaaro Whānui

Whakaaro Whānui 1: Nō te ao Māori te Hangarau

Mātāmua te noho mai o te mātauranga Māori, ngā kōrero tuku iho, ngā tukanga me ngā tikanga Māori hei tūāpapa mō te hangarau.

Whakaaro Whānui 2: Mā te Hangarau e ea ai te hiahia

Ko tā te hangarau he whakaea i ngā hiahia o āna kaiwhakamahi, tangata mai, koiora atu. Mā te kaihangarau e kapo ake aua hiahia me te whakaea mā te waihanga i tētahi hanga.

Whakaaro Whānui 3: Mātua te whanaungatanga i te Hangarau

He nui ngā whanaungatanga e tika ana kia whakaarohia, kia arohia, kia hāpaitia hoki e te kaihangarau i āna mahi. Me tika hoki te pāhekohekotanga o ēnei whanaungatanga katoa e whaihua ai te hanga.

Whakaaro Whānui 4: Me toitū te taiao i te Hangarau

Tūturu me whata ki runga te toitūtanga o te taiao i roto i ngā mahi hangarau katoa - ngā tukanga, ngā rawa, ngā mātāpono, ngā kōrero, te aha atu hoki.

Te Tukutuku Ako mō Hangarau, Taumata 6 - 8

Ngā Whakaaro Whānui	Ngā Akoranga Tāpua Taumata 6-8 o Te Marautanga o Aotearoa		
	Taumata 6	Taumata 7	Taumata 8
	Nō te ao Māori te Hangarau	<p>• Mātāmua te noho mai o te mātauranga Māori, ngā kōrero tuku iho, ngā tukanga me ngā tikanga Māori hei tūāpapa mō te hangarau.</p> <p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te wāhi ki te mātauranga Māori, ngā kōrero tuku iho, ngā tukanga me ngā tikanga Māori i te hangarau. • ki ngā hangarau taketake. • ki tana tū hei kaihangarau Māori. 	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te whakatinanatan ga o ngā mātauranga Māori, ngā kōrero tuku iho, ngā tukanga me ngā tikanga Māori i te hangarau mō ōna uri, mō ōna hāpori. • ki te wāhi ki ngā hangarau taketake i ngā hangarau tūroa. • ki āna mahi hei kaihangarau Māori.
Mā te Hangarau e ea ai te hiahia	<p>• Ko tā te hangarau he whakaea i ngā hiahia o āna kaiwhakamahi, tangata mai, koiora atu. Mā te kaihangarau e kapo ake aua hiahia me te whakaea mā te waihanga i tētahi hanga.</p>		
	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te wāhi ki te 	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te wāhi ki te 	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te wāhi ki te

	<p>hangarau hei whakaea i ngā hiahia o tētahi tangata.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te whaitake o te tukanga hangarau. • ki tana tū hei kaihangarau ki te whakaea hiahia, ki te whakaputa hanga. 	<p>hangarau hei whakaea i ngā hiahia o tētahi rōpū, marae, hapū, hapori rānei, i tētahi koiora rānei i tōna ao.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te whaitake o te whai i tētahi tukanga hangarau. • ki āna mahi hei kaihangarau ki te whakaea hiahia, ki te whakaputa hanga. 	<p>hangarau hei whakaea i ngā hiahia o tētahi rōpū, marae, hapū, hapori, iwi rānei, i tētahi koiora rānei i tōna ao, i te ao whānui tonu hoki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te whaitake o te whai i tētahi tukanga me te mauhanga i te tukanga ka whāia. • ki āna mahi me āna kawenga hei kaihangarau ki te whakaea hiahia, ki te whakaputa hanga.
<p>Mātua te whanaungatanga i te Hangarau</p>	<ul style="list-style-type: none"> • He nui ngā whanaungatanga e tika ana kia whakaarohia, kia arohia, kia hāpaitia hoki e te kaihangarau i āna mahi. Me tika hoki te pāhekohekotanga o ēnei whanaungatanga katoa e whaihua ai te hanga. 		
	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki ngā āhuatanga o te whanaungatanga ka ārahi i ngā mahi hangarau. • ki te whakarite i a ia anō me āna mahi hei kaihangarau kia tika te pāhekohekotanga o ngā whanaungatanga kia puta ai 	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te wāhi ki ngā whanaungatanga hei ārahi i ngā mahi hangarau. • ki te whakarite i āna mahi hei kaihangarau kia tika te pāhekohekotanga o ngā whanaungatanga kia puta ai he hanga 	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ki te whakamatua i te whanaungatanga i roto i āna mahi hei kaihangarau me te whakatinana kia tika ngā pāhekohekotanga i roto i te hanga kounga ka whakaputaina.

	he hanga.	kounga.	
Me toitū te taiao i te Hangarau	<ul style="list-style-type: none"> Tūturu me whata ki runga te toitūtanga o te taiao i roto i ngā mahi hangarau katoa – ngā tukanga, ngā rawa, ngā mātāpono, ngā kōrero, ngā aha atu hoki. 		
	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> ki te wāhi nui ki te toitūtanga o te taiao i roto i āna mahi hangarau. ki ngā ara tautohu i ngā āhuatanga hangarau e toitū ai te taiao. ki tana tū hei kaitiaki i te taiao. 	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> ki te whakarite ki te aro ki te toitūtanga o te taiao i roto i āna mahi hangarau. ki ngā āhuatanga hangarau me ngā rawa hanga taputapu e toitū ai te taiao. ki tana tū hei kaitiaki i tōna ao, i tōna taiao. 	<p>Ka mōhio te ākonga:</p> <ul style="list-style-type: none"> ki te whakatinana i ngā whakaaro ki te toitūtanga o te taiao i roto i āna mahi hangarau. ki ngā hangarau me ngā rawa hanga taputapu e toitū ai te taiao. ki tana tū hei kaitiaki i tōna ao, i tōna taiao, i te ao whānui tonu.

Te Tukutuku Aromatawai mō Hangarau, Taumata 6

Taumata 6	Paerewa 1.1	Paerewa 1.2	Paerewa 1.3	Paerewa 1.4
Paerewa	Te tūhura i tētahi hangarau taketake	Te tūhura i tētahi tukanga hangarau	Te tūhura i te toitūtanga o te taiao e hāngai ana ki te hangarau	Te whai i tētahi tukanga hangarau ki te whakaputa hanga
Momo Aromatawai	Ā-roto	Ā-roto	Ā-waho	Ā-waho
Whiwhinga	4	4	6	6

Te Wetewete i ngā Paerewa

Taumata 6

1.1 Te tūhura i tētahi hangarau taketake

Me toro te kaihangarau ki ngā kōrero tuku iho, ki ngā kōrero taketake a te iwi Māori ki te tautohu i tētahi hangarau taketake, arā, he hua kua waihangatia ki ngā rawa taketake, he hanga rānei kua waihangatia i runga i ngā kōrero taketake.

1.2 Te tūhura i tētahi tukanga hangarau

Mā tēnei paerewa e whai wāhi ai te ākongā ki te tautohu me te tūhura i ngā tukanga hangarau ki te whakaputa i tētahi hanga.

1.3 Te tūhura i te toitūtanga o te taiao e hāngai ana ki te hangarau

Mā tēnei paerewa e pai ake ai tā te kaihangarau tūhura me te whakaaro ki te toitūtanga o te taiao – hei tauira, ki ngā rawa, ngā tukanga, te ora o te hanga me te huri o te hanga hei para.

1.4 Te whai i tētahi tukanga hangarau ki te whakaputa hanga

Ka whakatakotoria i konei te tukanga hangarau ka whiriwhiria e te kaihangarau hei whai māna ki te whakaputa hanga.

Taumata 7 – Tūhura, tautohe, arohaehae, aromātai, whakatairanga, parahau

Taumata 8 – Taukumekume, arohaehae, whakawhanake, whakarite rautaki, parahau